

DEZVOLTAREA INTERESELOR OCUPAȚIONALE LA VÂRSTA ADOLESCENTĂ DEVELOPING VOCATIONAL INTERESTS IN ADOLESCENTS

Racu Igor, dr. habilitat în psihologie, prof. univ.
Boianțiu Carmen, dr. în psihologie

CZU 159.922.8

Rezumat

În acest articol prezentăm rezultatele experimentului de constatare și experimentului formativ realizat în cadrul cercetării problemei dezvoltării intereselor ocupaționale la vârsta adolescentă. Sunt descrise rezultatele obținute în experimentul de constatare, elementele principale a programului formativ realizat și rezultatele obținute de subiecții din grupul experimental și cel de control în cadrul experimentului de control care ne-au permis să demonstrăm eficacitatea intervențiilor psihologice elaborate și implementate în cadrul cercetării.

Cuvinte cheie: Teoria lui Holland, vârsta adolescentă, personalitate, interese ocupaționale, dezvoltarea intereselor ocupaționale, grup experimental, grup de control, intervenții psihologice.

Abstract

The constative and formative experiment of developing vocational interests in adolescents are presented in this article. The result of constative experiment, the main elements of psychological intervention and the results of adolescents from experimental and control groups are described. The attained results allow us to demonstrate the efficiency of psychological intervention elaborated and implemented in our research.

Key words: Holland's Theory, adolescence, vocational interests, developing vocational interests, experimental group, control group, psychological intervention.

Adolescenții din zilele noastre sunt tot mai dezorientați în privința alegerii unei cariere. Este nevoie de un studiu al intereselor ocupaționale la vârsta adolescenței, deoarece interesele constituie punctul de plecare în procesul alegerii carierei. Astăzi, cariera nu privește doar locul de muncă, ci întreaga viață a unei persoane. Profesia nu trebuie privită ca o simplă ocupație economică, aceasta reprezintă un mod de viață, și totodată un rol social [14, 35]. Cunoașterea, dar mai ales dezvoltarea intereselor adolescenților, constituie pentru zilele noastre, o temă de mare actualitate și importanță.

Rezultatele cercetărilor privind interesele sunt de necontestat. Și totodată, se remarcă astăzi, în noile condiții sociale și economice, o insuficientă investigare a dezvoltării intereselor la vârsta adolescentă. Necesitatea unui studiu complex și aprofundat al intereselor este deosebit de important, în înțelegerea esenței procesului de alegere a unei cariere stabile și a personalității adolescentului.

Din multitudinea definițiilor atribuite termenului de interes, luăm ca bază pentru cercetarea noastră: „stimul intern motivațional care exprimă orientarea activă ori relativ stabilă a personalității umane spre anumite domenii de activitate” [26, p. 157], iar pentru interesele ocupaționale „preferințele cristalizate ale unei persoane pentru anumite domenii de cunoaștere sau de activitate” [18, p. 205]. Interesele se formează în procesul educațional, având ca punct de plecare curiozitatea și

prezentând o anumită evoluție, în trepte, fiind determinate de factori cum sunt familia, școala, societatea, dar și de subiect [2, 14, 29]. Există diverse clasificări ale intereselor, dar cea mai simplă modalitate de grupare a intereselor are la bază modelul hexagonal propus de Holland, vorbind astfel de șase tipuri de interese, în funcție de obiectul activității preferate: realiste (R), investigative (I), artistice (A), sociale (S), antreprenoriale (E) și de tip convențional (C) [1, 15, 16, 18, 31]. Anume acest model constituie fundamentul cercetării noastre.

Adolescența este etapa principală privind dezvoltarea intereselor ocupaționale, reprezentând vârsta ce pregătește și formează decizia pentru profesii, pentru afirmarea de sine; are loc intensificarea procesului de identificare vocațională [5].

Eșantionul de cercetare a fost constituit din 257 de adolescenți, cu vârsta cuprinsă între 14 și 18 ani, elevi de liceu din clasele a IX-a (86 elevi cu vârste între 14 și 16 ani, din care 30 de gen masculin și 56 de gen feminin), a X-a (88 elevi cu vârste între 15 și 17 ani, din care 31 de gen masculin și 57 de gen feminin) și a XI-a (83 elevi cu vârste între 16 și 18 ani, din care 20 de gen masculin și 63 de gen feminin), aparținând profilurilor: pedagogic (86 elevi: 9 de gen masculin și 77 de genul feminin), umanist (93 elevi: 31 de gen masculin și 62 de gen feminin) și real (78 elevi: 50 de gen masculin și 28 de genul feminin). Dintre subiecți, 81 sunt de gen masculin și 176 sunt de gen feminin.

Pentru investigarea intereselor ocupaționale și a personalității adolescenților am utilizat următoarele *instrumente*: Self-Directed Search (SDS, Chestionarul de Căutare Auto-Direcționată), Chestionarului de Evaluare a Intereselor (CEI), Chestionarul Big Five Minulescu (ABCD-M) și Five-Factor Personality Inventory (Chestionarul FFPI) [6, 7, 8].

Rezultatele cercetării constatative sunt prezentate prin raportare la ipotezele operaționale.

Ipoteza 1. În dependență de profilul de studiu al adolescenților presupunem prezența unor interese ocupaționale diferite.

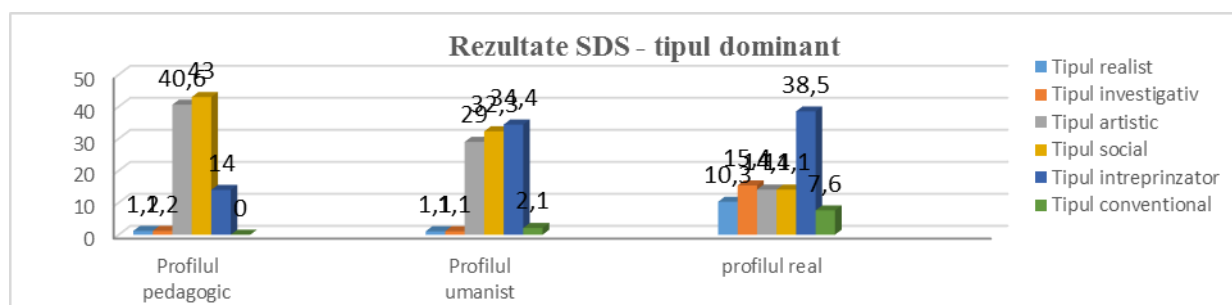

Figura 1. Tipul dominant de interese - SDS pe profiluri de studiu în %

Analizând tipurile de interese, pe profiluri, pentru tipul dominant, obținem(vezi figura 1):

Pentru profilul pedagogic, prima poziție a tipului de interese dominant este tipul social, urmat de tipul artistic. Cel mai scăzut procent se manifestă la tipul convențional. Pentru profilul umanist, prima poziție a tipului de interese dominant este tipul întreprinzător, urmat de tipul social și apoi de tipul artistic. Cel mai scăzut procent îl întâlnim la tipul realist și tipul investigativ. Pentru profilul real, prima poziție a tipului de interese dominant este tipul întreprinzător, urmat de tipul investigativ. Cel mai scăzut procent se manifestă la tipul convențional.

Pentru tipul de interese dominant, profilul pedagogic prezintă pe prima poziție tipul social, iar profilurile umanist și real ocupă pe prima poziție același tip de interese dominant, tipul întreprinzător.

Examinarea statistică ne permite să vorbim despre faptul că între cele trei profiluri s-au constatat diferențe semnificative statistic pentru toate tipurile de interese: realist $p < 0,001$, investigativ $p < 0,001$, artistic $p < 0,001$, social $p < 0,001$, întreprinzător $p = 0,004$ și convențional $p < 0,001$.

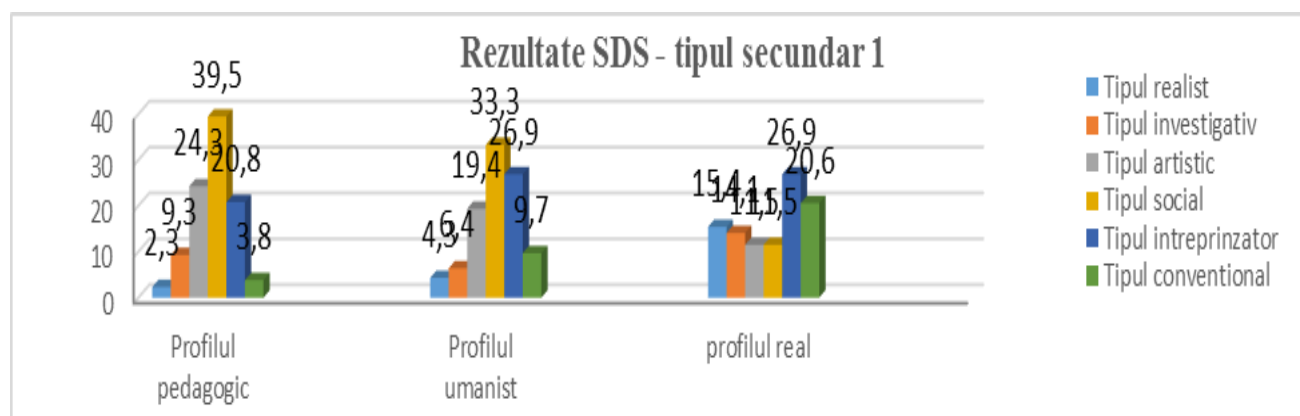

Figura 2. Tipul secundar 1 de interese - SDS pe profiluri în %.

Vom prezenta rezultatele tipului de interese secundar 1, pe profiluri de studiu.

Pentru profilul pedagogic, prima poziție a tipului de interese secundar 1 este tipul social. Cel mai scăzut procent îl întâlnim la tipul realist. Pentru profilul umanist, prima poziție a tipului de interese secundar 1 este tipul social. Cel mai scăzut procent îl întâlnim la tipul realist. Pentru profilul real, prima poziție a tipului de interese secundar 1 este tipul întreprinzător. Cel mai scăzut procent îl întâlnim la tipul artistic și social. Examinarea statistică ne-a permis să constatăm faptul că între cele trei profiluri sunt diferențe semnificative statistic pentru toate tipurile de interese: realist $p < 0,001$, investigativ $p < 0,001$, artistic $p < 0,001$, social $p < 0,001$, întreprinzător $p = 0,004$ și convențional $p < 0,001$.

Vom prezenta tipul de interese secundar 2, pe profiluri de studiu.

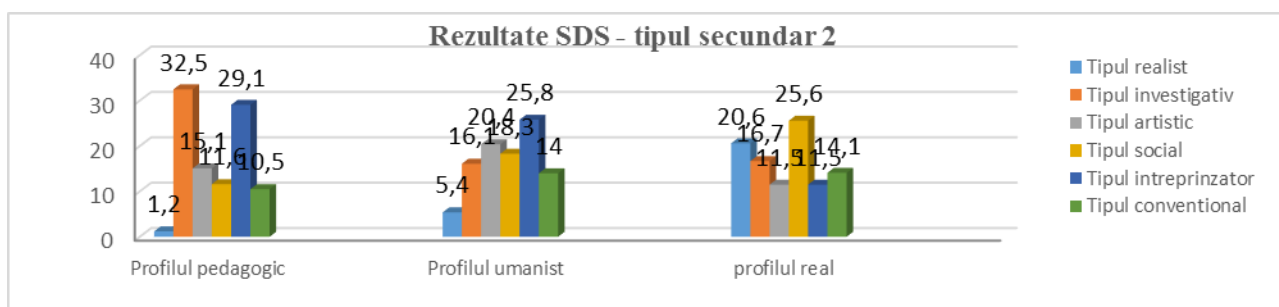

Figura 3. Tipul de interese secundar 2 - SDS pe profiluri de studiu în %

Pentru profilul pedagogic, prima poziție a tipului de interese secundar 2 este tipul investigativ. Cel mai scăzut procent îl întâlnim la tipul realist. Pentru profilul umanist, prima poziție a tipului de interese secundar 2 este tipul întreprinzător. Cel mai scăzut procent îl întâlnim la tipul realist. Pentru profilul real, prima poziție a tipului de interese secundar 2 este tipul social. Cel mai scăzut procent îl întâlnim la tipul artistic și tipul întreprinzător.

Tipul dominant alături de tipurile secundare 1 și 2, conduc la o mare varietate a codurilor SDS.

Tabelul 1. Compararea profilurilor de studii în funcție de interesele ocupaționale.

Interese ocupaționale	Kruskal-Wallis χ^2	grade de libertate	p
sdsReal	55,04	2	< 0,001
sdsInv	34,39	2	< 0,001
sdsArt	17,20	2	< 0,001
sdsSoc	26,17	2	< 0,001
sdsÎntr	10,87	2	0,004
sdsConv	27,43	2	< 0,001

Examinarea statistică ne-a permis să constatăm diferențe semnificative statistic între cele trei profiluri, pentru toate tipurile de interese (tabelul 1).

Explorarea posibilităților ocupaționale se poate realiza și cu ajutorul CEI. Analizând tipurile de interese, pe profiluri de studiu, pentru tipul dominant avem următoarea situație: pentru profilul pedagogic, prima poziție a tipului de interese dominant este tipul social, urmat de tipul artistic. Cel mai scăzut procent se manifestă la tipul convențional. Pentru profilul umanist, prima poziție a tipului de interese dominant este tipul social, urmat de tipul artistic și apoi de tipul întreprinzător. Cel mai scăzut procent se manifestă la tipul realist. Pentru profilul real, prima poziție a tipului de interese dominant este tipul întreprinzător, urmat de tipul social. Cel mai scăzut procent se manifestă la tipul convențional.

Examinarea statistică ne-a permis să constatăm faptul că între cele trei profiluri sunt diferențe semnificative statistic pentru toate tipurile de interese: realist $p < 0,001$, investigativ $p < 0,001$, artistic $p < 0,001$, social $p = 0,002$, întreprinzător $p = 0,043$ și convențional $p < 0,001$.

Analizând tipurile de interese, pe profiluri de studiu, pentru tipul secundar 1 constatăm: pentru profilul pedagogic, prima poziție a tipului de interese secundar 1 este tipul social, urmat de tipul artistic. Cel mai scăzut procent se manifestă la tipul realist. Pentru profilul umanist, prima poziție a tipului de interese secundar 1 este tipul social, urmat de tipul întreprinzător. Cel mai scăzut procent se manifestă la tipul realist. Pentru profilul real, prima poziție a tipului de interese secundar 1 este tipul social, urmat de tipul investigativ și tipul artistic. Cel mai scăzut procent se manifestă la tipul întreprinzător.

Examinarea statistică ne-a permis să constatăm faptul că între cele trei profiluri există diferențe semnificative statistic pentru toate tipurile de interese: realist $p < 0,001$, investigativ $p < 0,001$, artistic $p < 0,001$, social $p = 0,002$, întreprinzător $p = 0,043$ și convențional $p < 0,001$.

Analizând tipurile de interese, pe profiluri de studiu, pentru tipul secundar 2 întâlnim: pentru profilul pedagogic prima poziție a tipului de interese secundar 2 este tipul investigativ. Cel mai scăzut procent îl întâlnim la tipul realist și tipul convențional. Pentru profilul umanist, prima poziție a tipului de interese secundar 2 este tipul investigativ. Cel mai scăzut procent îl întâlnim la tipul realist și tipul convențional. Pentru profilul real, prima poziție a tipului de interese secundar 2 este tipul investigativ și tipul social. Cel mai scăzut procent îl întâlnim la tipul convențional.

CEI, format din tipul dominant și două tipuri secundare, conduce la o mare varietate de coduri.

Tabelul 2. Compararea profilurilor de studii în funcție de interesele ocupaționale.

Interese ocupaționale	Kruskal-Wallis χ^2	Grade de libertate	p
ceiReal	33,38	2	< 0.001
ceiInv	21,11	2	< 0.001
ceiArt	31,15	2	< 0.001
ceiSoc	12,92	2	0,002
ceiÎntr	6,31	2	0,043
ceiConv	17,49	2	< 0.001

Examinarea statistică ne-a permis să semnalăm diferențe semnificative statistic, între cele trei profiluri, pentru toate tipurile de interese (tabelul 2).

În concluzie, la elevii din clasele profilului pedagogic predomină tipul social și tipul artistic; la cei din clasele profilului umanist predomină tipul întreprinzător și tipul social; la elevii din clasele profilului real putem vorbi de tipul întreprinzător, dar și tipul social.

Ipoteza 2. Există diferențe semnificative statistic între interesele ocupaționale ale adolescenților în funcție de gen.

În raport de gen, pentru tipul dominant SDS, situația elevilor se prezintă astfel.

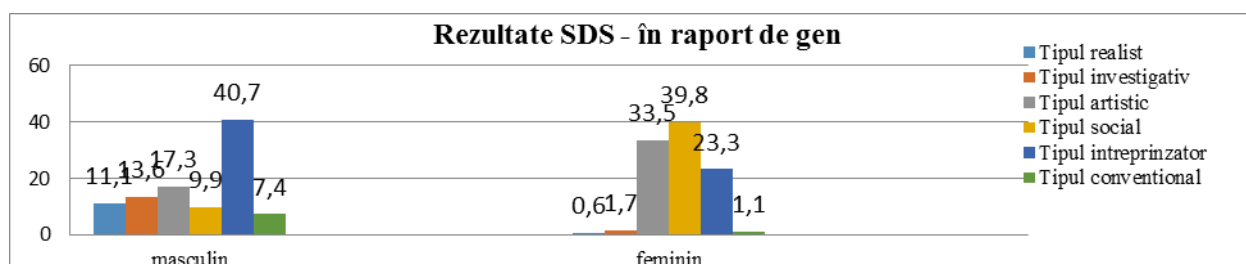

Figura 4. Tipul dominant de interese - SDS în funcție de gen în %.

Genul masculin manifestă preferință pentru tipul întreprinzător. În afara tipului întreprinzător, preferințele genului masculin se distribuie la toate cele cinci tipuri de interese: artistic, investigativ, realist, convențional și social, în procente cu mici diferențe. Genul feminin manifestă preferințe pentru tipul social, urmat de tipul artistic și mai apoi, de tipul întreprinzător. Preferințele genului feminin se distribuie la celelalte trei tipuri de interese: investigativ, realist și convențional, în procente mici.

Tabelul 3. Semnificația diferențelor dintre fete și băieți – testul t

Interese ocupaționale	Genul feminin		Media fetelor	Genul masculin		Media băieților	t	Grade de libertate	P
	Număr	Procent		Număr	Procent				
sdsReal	1	0,6 %	10,35	9	11,1 %	21,52	-10,38	112,07	< 0.001
sdsInv	3	1,7 %	17,67	11	13,6 %	20,47	-2,36	153,61	0,020
sdsArt	59	33,5 %	25,79	14	17,3 %	19,86	4,47	140,94	< 0.001
sdsSoc	70	39,8 %	28,99	8	9,9 %	20,56	7,76	169,37	< 0.001
sdsÎntr	41	23,3 %	24,39	33	40,7 %	27,48	-2,15	145,63	0,034
sdsConv	2	1,1 %	16,95	6	7,4 %	20,10	-2,34	145,25	0,021

Constatăm diferențe semnificative statistic între genul masculin și genul feminin pentru toate tipurile de interese (tabelul 3).

În funcție de gen, pentru tipul dominant, la CEI, situația se prezintă astfel: genul masculin manifestă preferință pentru tipul întreprinzător, urmat de tipul investigativ, iar genul feminin manifestă preferințe pentru tipul social, urmat de tipul artistic și mai apoi, de tipul întreprinzător.

Constatăm diferențe semnificative statistic între genul masculin și genul feminin pentru tipul de interese realist ($p < 0,001$), tipurul de interese artistic ($p < 0,001$) și tipurul de interese social ($p < 0,001$).

În concluzie, preferințele pentru interese ocupaționale ale celor două genuri: masculin și feminin sunt diferite.

Analizând gradul de consistență, pe profiluri avem următoarele rezultate.

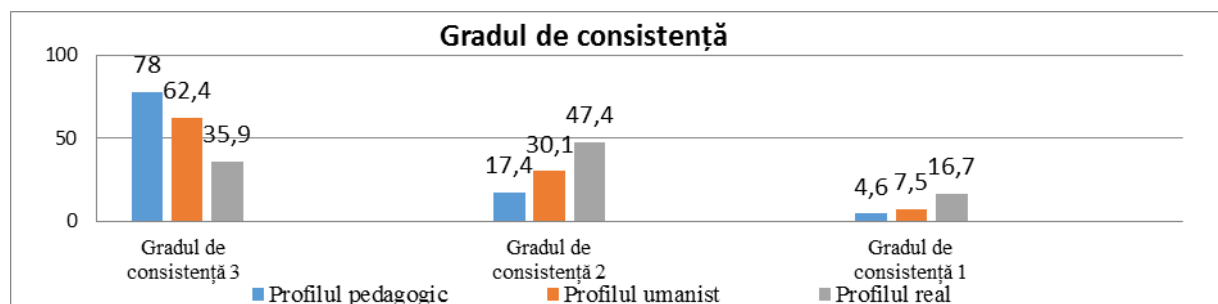

Figura 5. Gradul de consistență pe profiluri în %

Dacă pentru nivelul ridicat de organizare al intereselor ocupaționale în raport cu tipul de personalitate, interese bine articulate, cu forme similare, ordinea profilurilor este: pedagogic, umanist și real, pentru celelalte nivele de organizare (mediu și scăzut) al intereselor ocupaționale în raport cu tipul de personalitate, ordinea profilurilor este: real, umanist și pedagogic.

Examinarea statistică ne-a permis să constatăm faptul că între cele trei profiluri, pentru gradul de consistență al intereselor, s-au semnalat diferențe semnificative statistic ($p < 0,001$).

Analizând gradul de diferențiere pe profiluri avem următoarele rezultate.

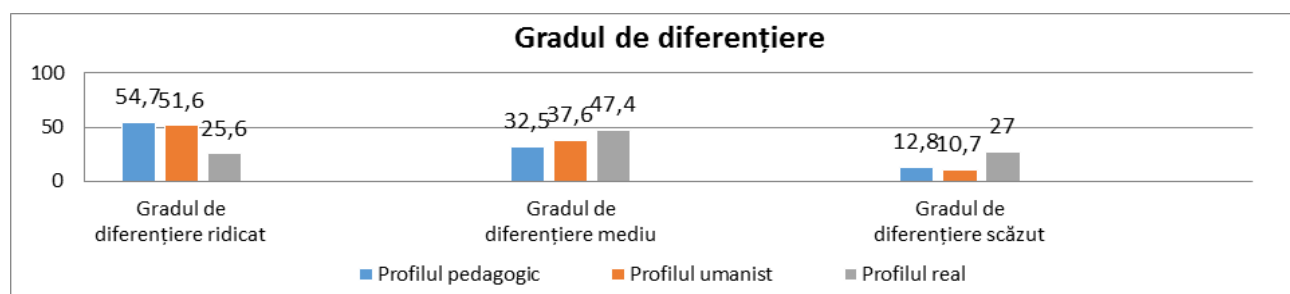

Figura 6. Gradul de diferențiere pe profiluri în %.

Pentru nivelul ridicat al gradului de diferențiere, interese bine definite, dezvoltate, cu profiluri diferențiate, prima poziție este ocupată de profilul pedagogic, iar pentru nivelul mediu și scăzut al gradului de diferențiere prima poziție este ocupată de profilul real.

Examinarea statistică ne-a permis să constatăm faptul că între cele trei profiluri, pentru gradul de diferențiere al intereselor, sunt diferențe semnificative statistic ($p < 0,001$).

Analizând gradul de congruență pe profiluri avem următoarele rezultate.

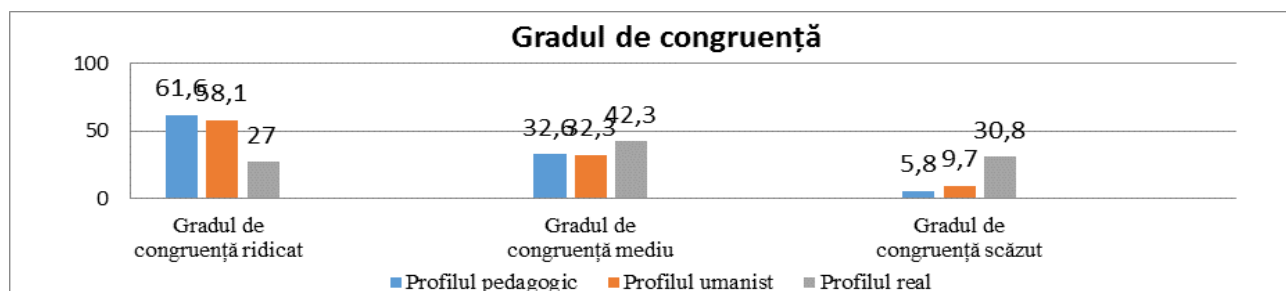

Figura 7. Gradului de congruență pe profiluri în %.

Pentru nivelul ridicat al gradului de congruență, interese compatibile cu ocupațiile dorite, prima poziție este ocupată de profilul pedagogic, iar pentru nivelul mediu și scăzut al gradului de congruență prima poziție este ocupată de profilul real.

Examinarea statistică ne-a permis să constatăm faptul că între cele trei profiluri, pentru gradul de congruență al intereselor, sunt prezente diferențe semnificative statistic ($p < 0,001$).

Ipoieza 3. Între adolescenți cu interese ocupaționale diferite există diferențe semnificative statistic la nivelul factorilor de personalitate.

Pentru chestionarul Big Five Minulescu (ABCD-M) constatăm faptul că:

- La profilul pedagogic, prima poziție a factorilor de personalitate, pentru clasele a IX-a și a XI-a, atât la scorurile ridicate (factorul maturitate) cât și la scorurile scăzute (factorul autoactualizare) este ocupată de aceiași factori de personalitate. La clasa a X-a întâlnim, pe prima poziție factori diferiți: pentru scoruri ridicate – agreabilitate, iar pentru scoruri scăzute - conștiințiozitate.
- La profilul umanist, prima poziție a factorilor de personalitate, pentru toate nivelele de clase, la scorurile ridicate este același factor – maturitate, iar pentru scorurile scăzute, prima poziție diferă pentru fiecare nivel de clasă: a IX-a avem factorul conștiințiozitate, a X-a avem factorul agreabilitate și a XI-a avem factorul autoactualizare.
- La profilul real, prima poziție a factorilor de personalitate, pentru clasele a IX-a și a XI-a, la scorurile ridicate este același factor – extraversia, iar pentru clasa a X-a prima poziție este diferită - factorul conștiințiozitate. La scorurile scăzute, pentru clasele a IX-a și a X-a, întâlnim același factor – autoactualizare, iar pentru clasa a XI-a acesta este diferit - factorul conștiințiozitate.

În concluzie, în prima perioadă a adolescenței (14-16 ani), profilurile pedagogic și umanist, la clasa a IX-a, prezintă pe prima poziție, la scoruri ridicate, același factor de personalitate. Profilurile pedagogic și real prezintă pe prima poziție, la scoruri scăzute același factor de personalitate. Pentru clasa a X-a, la scoruri ridicate factorii sunt diferiți la cele trei profiluri, iar pentru scorurile scăzute, profilul umanist și real prezintă pe prima poziție același factor de personalitate.

În a doua perioadă a adolescenței (16-18 ani), profilurile pedagogic și umanist prezintă pe prima poziție atât la scoruri ridicate, cât și la cele scăzute aceiași factori. Profilul real prezentând factori diferiți atât pentru scoruri ridicate cât și pentru scorurile scăzute. Examinarea statistică ne-a permis să constatăm faptul că între cele trei profiluri sunt diferențe semnificative statistic, pentru factorul extraversie ($p=0,024$), factorul maturitate ($p=0,005$ și factorul agreabilitate ($p<0,001$).

Vom prezenta rezultatele celor cinci fațete, ale celor cinci factori (suprafactori) ai personalității, ce caracterizează fiecare profil de studiu (pedagogic, umanist și real), inclus în cercetarea noastră.

- La profilul pedagogic, prima poziție la scorurile ridicate, ale fațetelor factorilor de personalitate este ocupată de: activism, optimism, umor, adaptare, respect, prietenie, altruism, căldură afectivă, planificare, raționalitate, aprofundare și independență. Pentru scorurile scăzute prima poziție o ocupă fațetele: abilitate interpersonală, forța inhibiției, forța eului, prietenie, empatie, spirit de perfecțiune, raționalitate, rafinare și creativitate.

- La profilul umanist, prima poziție la scorurile ridicate, ale fațetelor factorilor de personalitate este ocupată de: activism, optimism, abilitate interpersonală, respect, adaptare, altruism, romantism, planificare, raționalitate și aprofundare. Pentru scorurile scăzute prima poziție o ocupă fațetele: afirmare personală, activism, abilitate interpersonală, forța eului, prietenie, empatie, voință, perseverare, spirit de perfecțiune, raționalitate, toleranță, rafinare și independență.

- La profilul real, prima poziție la scorurile ridicate, ale fațetelor factorilor de personalitate este ocupată de: activism, optimism, umor, forța inhibiției, respect, romantism, altruism, voință, perseverare, auto-disciplină, planificare, rafinare, aprofundare și creativitate. Pentru scorurile scăzute prima poziție o ocupă fațetele: activism, abilitate interpersonală, afirmare personală, prietenie, forța eului, empatie, spirit de perfecțiune, auto-disciplină, toleranță și rafinare.

Examinarea statistică ne-a permis să constatăm faptul că între cele trei profiluri sunt diferențe semnificative statistic, pentru fațetele optimism $p=0,007$, umor $p=0,029$, abilitate interpersonală $p=0,013$, respect $p=0,007$, adaptare $p<0,001$, altruism $p<0,001$, romantism $p=0,023$, căldură afectivă $p=0,002$, empatie $p=0,001$, onestitate $p=0,013$, auto-disciplină $p=0,045$, creativitate $p=0,025$.

Rezultatele Chestionarul Five-Factor Personality Inventory-FFPI. Putem spune că în prima perioadă a adolescenței (14-16 ani), profilurile pedagogic și real, la clasa a IX-a, prezintă pe prima poziție, la scoruri ridicate, același factor de personalitate - factorul amabilitate, iar profilul umanist - factorul extraversiune. Profilurile umanist și real prezintă pe prima poziție, la scorurile scăzute același factor de personalitate - factorul conștiinciozitate, iar profilul pedagogic - factorul stabilitate emoțională.

Pentru clasa a X-a, la scorurile ridicate profilul umanist prezintă aceiași factori de personalitate cu profilul pedagogic – factorul amabilitate, iar profilul umanist și cu profilul real – factorul extraversiune. Pentru scorurile scăzute, toate cele trei profiluri: pedagogic, umanist și real prezintă pe prima poziție același factor de personalitate - factorul conștiinciozitate.

În a doua perioadă a adolescenței (16-18 ani), profilurile umanist și real prezintă pe prima poziție, atât la scoruri ridicate - factorul extraversiune, cât și la cele scăzute - factorul conștiinciozitate, aceiași factori, profilul pedagogic prezentând factori diferiți atât pentru scoruri ridicate - factorul conștiinciozitate, cât și pentru scorurile scăzute - factorul stabilitate emoțională.

Examinarea statistică ne-a permis să constatăm faptul că între cele trei profiluri sunt diferențe semnificative statistic, pentru factorul amabilitate $p=0,002$, conștiinciozitate $p=0,035$, stabilitate emoțională $p<0,001$ și autonomie $p=0,045$.

În concluzie elevii celor trei profiluri: pedagogic, umanist și real, prezintă factori de personalitate diferiți de la un profil la altul, cât și fațete specifice fiecărui profil, dar și factori de personalitate comuni, cât și fațete comune celor trei profiluri. Aici vorbim despre diferențe dar și despre laturi comune privind personalitatea adolescenților incluși în cercetarea noastră.

Construirea și implementarea unui program psihologic formativ în vederea obținerii unei influențe pozitive privind definirea, dezvoltarea intereselor ocupaționale, prin identificarea, conștientizarea și dezvoltarea calităților personale cu rol determinant în procesul alegerii unei profesii, congruente cu structura personalității adolescentului, constituie **obiectivul general** al studiului formativ.

Ipoteza pentru această parte a cercetării noastre o reprezintă presupunerea că prin intervenții psihologice experimentale special organizate este posibilă influența pozitivă în dezvoltarea intereselor ocupaționale și procesul de autodeterminare profesională la vârsta adolescentă.

Lotul experimental. Studiul formativ a fost realizat pe un lot de 24 de subiecți, cu vârsta cuprinsă între 16 ani și 18 ani (media 17 ani), aparținând profilul pedagogic, de la clase diferite și împărțit pe două grupe: grupul experimental (12 subiecți) și grupul de control (12 subiecți).

Pentru programul formativ s-au folosit următoarele **tehnici de formare**:

1. Exerciții de conștientizare, cu suport imaginativ și exerciții de restructurare cognitivă. Aceste exerciții provoacă conștientizări, ca și modalități de stimulare a intereselor ocupaționale, cât și a definirii, dezvoltării acestora. Au fost folosite următoarele tehnici: *tehnica fanteziei ghidate; tehnici de diminuare și integrare.*
2. Tehnicile expresiv – creative. Tehnicile expresiv creative conduc spre cunoașterea universului interior și spre înțelegerea și acceptarea de sine. Tehnicile expresiv-creative folosite au inclus: desenul, realizarea de povestiri.
3. Tehnici de exprimare emoțională. Am folosit: *conversația cu încărcătură emoțională, tehnica autodezvăluirii.*
4. Tehnici de comunicare. O comunicare eficientă cuprinde [30]: *abilități de ascultare, abilități de autoexprimare și întăririle pozitive.*

Paralel am organizat și un program de activități educative, activități de practică pedagogică, având ca scop dezvoltarea unor aptitudini speciale. Vorbim aici de aptitudinea pedagogică ce implică patru tipuri de competență: competență psiho-morală, competență profesional științifică, competență psiho-pedagogică și competență psiho-socială [4].

După ce *programul de intervenție* elaborat, a fost implementat, am reaplicat probele privind interesele ocupaționale, din etapa constatativă a cercetării noastre: Self-Directed Search (SDS, Chestionarul de Căutare Auto-Direcționată) și Chestionarului de Evaluare a Intereselor (CEI), în vederea sesizării efectului produs de acest program de dezvoltare a intereselor ocupaționale, asupra grupului experimental. Vom compara rezultatele celor două grupuri: experimental și de control, după implementarea programului de intervenție, pentru a evidenția efectul produs de acest program.

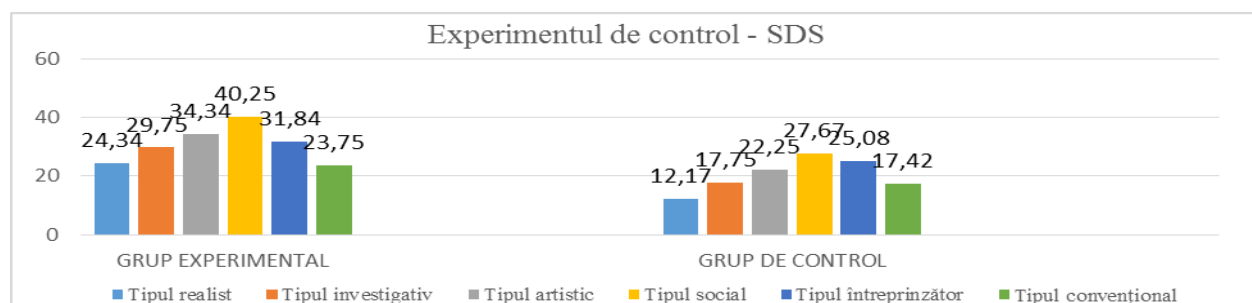

Figura 8. Experimentul de control – SDS: Rezultate grup experimental/grup de control, valori medii

Rezultatele obținute indică faptul că subiecții grupului experimental manifestă pentru tipurile de interese realist, investigativ, artistic, social și convențional interese mai dezvoltate, decât cei din grupul de control în urma realizării experimentului formativ.

Tabel 4. Rezultatele Grup experimental / grup de control

Tehnica	Scale	Grup experimental ΣR	Grup de control ΣR	U Mann-Whitney	P
SDS A	Tip realist	86,5	213,5	135,5	< 0,05
	Tip investigativ	105	195	117	< 0,05
	Tip artistic	91	209	131	< 0,05
	Tip social	87	213	135	< 0,05
	Tip întreprinzător	120,5	179,5	101,5	> 0,05 Nu sunt diferențe
	Tip convențional	115,5	184,5	107	0,05
SDS C	Tip dominant	83,5	216,5	138,5	< 0,05
	Tip secundar 1	101	199	121	< 0,05
	Tip secundar 2	101	199	121	< 0,05
	Grad de consistență	126	174	96	> 0,05 Nu sunt diferențe
	Grad de diferențiere	94	206	128	< 0,05
	Grad de congruență	98,5	201,5	123,5	< 0,05
CEI A	Tip realist	81,5	218,5	140,5	< 0,05
	Tip investigativ	102,5	197,5	119,5	< 0,05
	Tip artistic	102	198	120	< 0,05
	Tip social	99,5	200,5	122,5	< 0,05
	Tip întreprinzător	139	161	83	> 0,05 Nu sunt diferențe
	Tip convențional	104,5	195,5	117,5	< 0,05
CEI C	Tip dominat	95,5	204,5	126,5	< 0,05
	Tip secundar 1	93	207	129	< 0,05
	Tip secundar 2	97	203	125	< 0,05

Vom prezenta rezultatele la chestionarului SDS pentru tipul de interese dominant, tipul de interese secundar 1 și tipul de interese secundar 2.

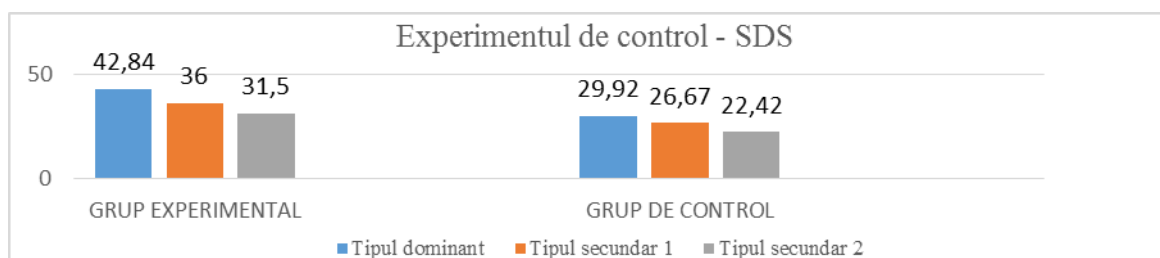

Figura 9. Experimentul de control – SDS: Rezultate grup experimental/grup de control, valori medii

Rezultatele obținute în experimentul de control indică faptul că subiecții grupului experimental manifestă pentru tipurile de interese dominant, secundar 1 și secundar 2 interese mai dezvoltate, decât subiecții grupului de control.

Pentru gradul de consistență, gradul de diferențiere și gradul de congruență obținem:

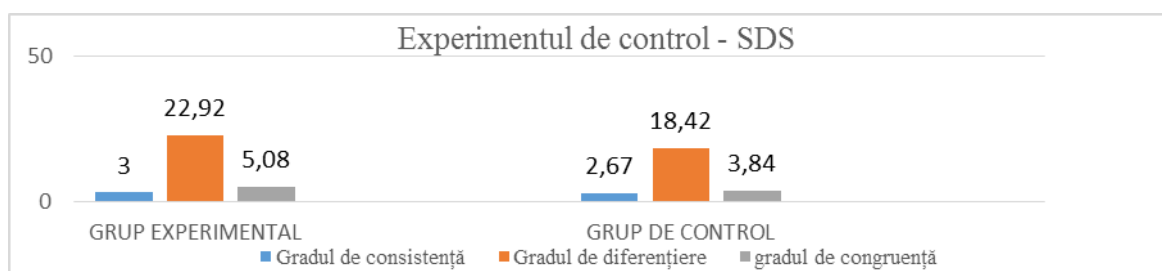

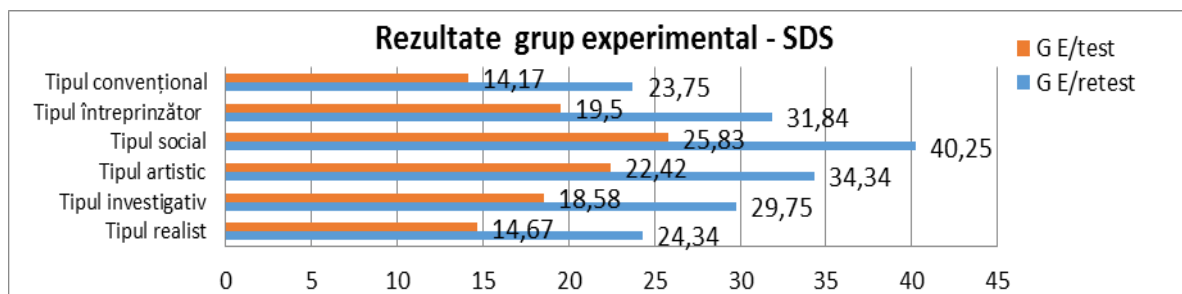
Figura 10. Experimentul de control – SDS: Rezultate grup experimental/grup de control, valori medii

Rezultatele obținute în experimentul de control indică faptul că subiecții grupului experimental manifestă pentru gradul de consistență, gradul de diferențiere și gradul de congruență valori mai mari, decât subiecții grupul de control.

În urma aplicării CEI, în experimentul de control, rezultatele obținute indică faptul că subiecții din grupul experimental manifestă pentru tipurile de interese realist, investigativ, artistic, social și convențional interese mai dezvoltate, decât cei din grupul de control drept urmare a experimentului formativ (vezi tabelul 4).

Pentru tipul de interese dominant, tipul de interese secundar 1 și tipul de interese secundar 2, rezultatele obținute în experimentul de control, indică valori mai mari pentru subiecții grupului experimental decât pentru subiecții grupul de control.

Vom compara rezultatele obținute de grupul experimental, în experimentul de constatare cu

rezultatele din experimentul de control.

Figura 11. Grupul experimental/test și experimental/retest –SDS, valori medii

În concluzie, rezultatele obținute indică faptul că subiecții grupului experimental manifestă interese mai dezvoltate pentru toate tipurile de interese, după implementarea programului de intervenție decât înaintea aplicării acestuia (vezi figura 11. și tabelul 5)

Tabel 5. Rezultatele grup experimental: Experimentul de constatare/Experimentul de control

Tehnica	Scale	$\Sigma R+$	$\Sigma R -$	Wilcoxon	P
SDS A	Tip realist	78	0	0	0,01
	Tip investigativ	78	0	0	0,01
	Tip artistic	78	0	0	0,01
	Tip social	78	0	0	0,01
	Tip întreprinzător	78	0	0	0,01.
	Tip convențional	78	0	0	0,01
SDS C	Tip dominant	78	0	0	0,01
	Tip secundar 1	78	0	0	0,01
	Tip secundar 2	78	0	0	0,01
	Grad de consistență	6	0	0	0,01
	Grad de diferențiere	78	0	0	0,01
	Grad de congruență	55	0	0	0,01
CEI A	Tip realist	66	0	0	0,01
	Tip investigativ	78	0	0	0,01
	Tip artistic	66	0	0	0,01
	Tip social	78	0	0	0,01
	Tip întreprinzător	78	0	0	0,01
	Tip convențional	78	0	0	0,01
CEI C	Tip dominat	66	0	0	0,01
	Tip secundar 1	78	0	0	0,01
	Tip secundar 2	78	0	0	0,01

Rezultatele grupului experimental, la chestionarului SDS, pentru tipul de interese dominant, tipul de interese secundar 1 și tipul de interese secundar 2 indică faptul că subiecții grupului experimental prezintă valori mai mari, după aplicarea programului de intervenție decât înaintea aplicării acestui program.

Rezultatele obținute pentru gradul de consistență, gradul de diferențiere și gradul de congruență, la chestionarului SDS, indică interese bine articulate, cu forme similare, interese foarte bine definite, dezvoltate și concordante cu profilul ocupațiilor preferate, pentru adolescenții grupului experimental după aplicarea programului de intervenție.

Rezultatele obținute în urma aplicării CEI, au indicat faptul că subiecții din grupul experimental manifestă pentru tipurile de interese realist, investigativ, artistic, social și convențional, pentru tipul de interese dominant, tipul de interese secundar 1 și tipul de interese secundar 2, interese mai dezvoltate, decât cei din grupul de control drept urmare a experimentului formativ (vezi tabelul 5.).

Vom compara rezultatele obținute de grupul de control, în experimentul de constatare cu rezultatele din experimentul de control

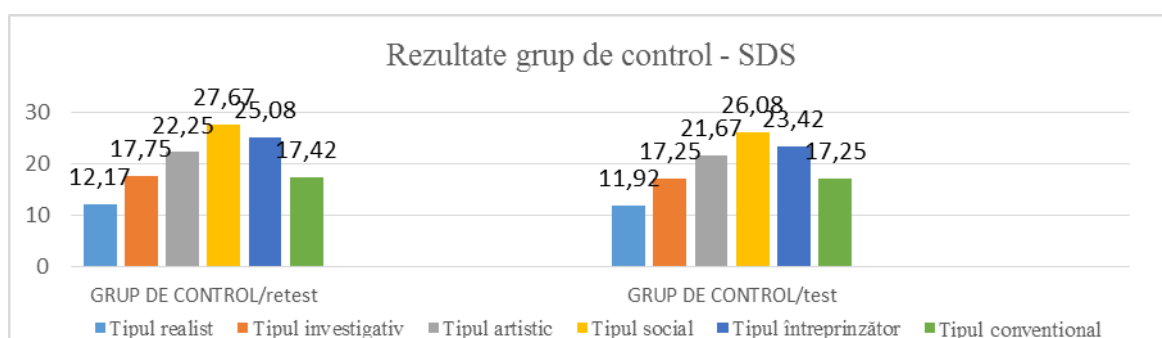

Figura 12. Grup de control/test și grup de control/retest –SDS, valori medii

Adolescenții grupului de control deși nu au participat la programul de intervenție au obținut la tipurile realist, investigativ, artistic și convențional rezultate în creștere care ne vorbesc despre schimbări în dezvoltarea acestor tipuri de interese. Drept explicație vom insista asupra faptului că în timpul desfășurării experimentului formativ cu subiecții din grupul experimental, elevii din grupul de control au participat la programul de practică pedagogică. Anume practica pedagogică a condus la dezvoltarea competențelor de comunicare, a capacității de organizare, responsabilizează elevii și îi ajută să-și descopere calitățile proprii, ajunsurile și neajunsurile și prin aceasta a contribuit la creșterea rezultatelor cantitative care reflectă schimbările în dezvoltarea unora din interesele ocupaționale pe care le-am studiat. Însă, și acest fapt, îl vom accentua în mod special. Rezultatele deja prezentate la comparațiile statistice realizate în experimentul de control între grupul experimental și grupul de control (diferențe statistice semnificative) ne permit să vorbim cu fermitate despre eficacitatea programului nostru formativ elaborat și implementat, și respectiv despre validarea ipotezei pentru această parte a lucrării noastre (vezi tabelul 6.).

Tabel 6. Rezultatele grup control: Experimentul de constatare /Experimentul de control

Tehnica	Scale	Experimentul de constatare $\sum R$	Experimentul de control $\sum R$	Wilcoxon	P
SDS A	Tip realist	46	32	32	0,05
	Tip investigativ	45	19	19	0,05
	Tip artistic	55	23	23	0,05

	Tip social	63,5	2,5	2,5	Nu sunt d.s.s.
	Tip întreprinzător	75,5	2,5	2,5	Nu sunt d.s.s.
	Tip convențional	38	28	28	0,05
SDS C	Tip dominant	76	2	2	Nu sunt d.s.s.
	Tip secundar 1	75,5	2,5	2,5	Nu sunt d.s.s.
	Tip secundar 2	54	12	12	Nu sunt d.s.s.
	Grad de consistență	1	0	0	Nu sunt d.s.s.
	Grad de diferențiere	30,5	5,5	5,5	Nu sunt d.s.s.
	Grad de congruență	75	2	2	Nu sunt d.s.s.
CEI A	Tip realist	22	33	22	0,05
	Tip investigativ	31,5	13,5	13,5	Nu sunt d.s.s.
	Tip artistic	47	19	19	0,05
	Tip social	36	30	30	0,05
	Tip întreprinzător	50	5	5	Nu sunt d.s.s.
	Tip convențional	27,5	38,5	27,5	0,05
CEI C	Tip dominat	38,5	16,5	16,5	0,05
	Tip secundar 1	48	30	30	0,05
	Tip secundar 2	34	11	11	Nu sunt d.s.s.

Rezultatele, la chestionarului SDS, pentru grupul de control, la tipul de interese dominant, tipul de interese secundar 1 și tipul de interese secundar 2, indică faptul că în perioada care a trecut în timpul desfășurării experimentului formativ, la subiecții din grupul de control nu au intervenit schimbări în rezultatele privind dezvoltarea tipului dominant de interese, tipului secundar 1 de interese, tipului secundar 2 de interese, ele se mențin la același nivel.

Pentru gradul de consistență, gradul de diferențiere și gradul de congruență, la chestionarul SDS, se constată faptul că, rezultatele obținute în experimentul de control pentru subiecții din grupul de control, nu semnaleză modificări majore privind organizarea intereselor în raport cu profilul de personalitate, interese cu forme similare, nu se remarcă modificări majore în gradul de dezvoltate, de definire al intereselor și nici în gradul de concordanță al profilurilor de interese cu profilurile ocupațiilor dorite.

Rezultatele obținute în experimentul de control, pentru subiecții din grupul de control, în urma aplicării CEI, sunt: pentru tipul realist, artistic, social și convențional, dar și tipul de interese dominant, tipul de interese secundar 1, adolescenții prezintă interese mai dezvoltate, după reaplicarea chestionarului; pentru tipul investigativ, întreprinzător și tipul de interese secundar 2, nu au intervenit schimbări, rezultatele se mențin la același nivel.

În concluzie, programul de intervenție psihologică a urmărit dezvoltarea personală a adolescenților ce l-au urmat și astfel la acești elevi a crescut stima de sine, prezintă o gândire pozitivă, manifestă capacitatea de a lua decizii raționale, iar prin practica pedagogică aceștia au demonstrat competențe de comunicare, capacitatea de a se organiza, de a lucra în echipă și satisfacții în activitățile acestora. Programul de practică pedagogică a produs efecte pozitive și la adolescenții grupului de control, dar comparând rezultatele celor două grupuri, experimental și cel de control, se constată diferențe statistic semnificative la toți indicatorii, ceea ce demonstrează eficacitatea și eficiența programului formativ urmat de adolescenții grupului experimental.

BIBLIOGRAFIE

1. Boianțiu C. Interesele ocupaționale și teoria-factor (Holland). În Revista Psihologie. Pedagogie specială. Asistență socială. Nr. 4(25)/2011. Chișinău: Editura UPS I. Creangă. 2011. 39-49 p.
2. Boianțiu C. Conceptul de interes în psihologie. În Revista Psihologie. Pedagogie specială. Asistență socială. Nr. 1(26)/2012. Chișinău: Editura UPS I. Creangă. 2012. 16-23 p.
3. Boianțiu C. Personalitatea și interesele ocupaționale. În Revista Studii Slătine. Nr.2/2012. Vol XI. Slatina: Editura Hoffman. 2012. 204-212 p.
4. Boianțiu C. Importanța practicii pedagogice în formarea personalității cadrului didactic. În Promovarea activităților de practică pedagogică–factor determinant al învățământului European, Ediția a III-a. Culegerea Simpozionul național de comunicări științifice. Râmnicul Vâlcea. 2014. 9-12 p.
5. Boianțiu C. Adolescența–trecerea de la copilărie la maturitate. În Revista Anii de ucenicie. Nr. 21-22/2016. Slatina: Editura Hoffman. 2016. 7 p.
6. Boianțiu C. Corelația dintre interesele ocupaționale și personalitate la vârsta adolescenței. În Enache R., Ermolaev I. (coord.) Sugestii și dialoguri în psihologie de la teorie la practică. Constanța. Editura Sitech – Craiova. 2016. 143-158 p.
7. Boianțiu C. Dezvoltarea intereselor ocupaționale în condiții experimentale la vârsta adolescență. Revista Psihologie. Pedagogie specială. Asistență socială. Nr. 2(47). Chișinău 2017. p. 30-44
8. Boianțiu C., Racu I. Corelația dintre interesele ocupaționale și personalitate la vârsta adolescență: concepte, metode, rezultate. Revista Psihologie. Pedagogie specială. Asistență socială. Nr. 1(42). Chișinău, 2016. 119-134 p.
9. Breban D., Bora C. Motivația în opțiunea profesională la adolescenți. În Analele Universității din Oradea. Fascicula Psihologie. Vol. III. 2003. 113-125 p.

10. Cheptene C. Rolul cunoaşterii intereselor în orientarea şcolară şi profesională a adolescenţilor. În *Lucrare de diplomă*. Universitatea Petre Andrei. Facultatea de Psihologie şi Asistenţă Socială. Iaşi. 2004. 9-19 p.
11. Chircev A., Salade D. Orientarea şcolară şi preorientare profesională - îndrumător pentru cadrele didactice. Bucureşti : E.D.P. 1976. 69-80 p.
12. Cosmovici A. Curs de psihologie diferenţiată. Universitatea Al. I. Cuza. Iaşi. 1974. 32-50 p. 199-209 p.
13. Drăgan I. Interesul cognitiv şi orientarea profesională. Bucureşti: E.D.P. 1975. 79-110 p.
14. Dumitru-Tiron E. Consiliere educaţională. Iaşi: Editura Institutului European. 2005. 109-130 p.
15. Holland J.L., Fritzsche, B.A., Powell A.B. SDS Self-Directed Search. Manual ethnic. Trad. şi adapt. de Pitariu H., Iliescu D., Vercellino D. Bucureşti: O S România. 2009. 77-100 p.
16. Jigău M. Consilierea carierei. Bucureşti: Editura Sigma. 2001. 35-44 p.
17. Klein M. Orientarea carierei : încotro? În Zlate M. (coord.) Psihologia la răspântia mileniilor. Iaşi: Editura Polirom. 2001. 338-369 p.
18. Lemeni G. Orientarea pentru carieră. În Băban A. (coord.) Consiliere educaţională-Ghid metodologic pentru orele de dirigenţie şi consiliere. Cluj-Napoca: Editura Ardealul. 2001. 205-222 p.
19. Luca M.R. Elemente teoretice şi metodice pentru consilierea carierei în şcoală. Ediţia a II-a. Sibiu: Editura Psihimedia. 2005. 19-31 p.
20. Popescu-Neveanu P. Dicţionar de psihologie. Bucureşti: Editura Albatros. 1978. 371 p.
21. Racu I., Boianţiu C. Interesele ocupaţionale şi personalitatea la vârsta adolescentă. În cadrul Conferinţei ştiinţifico-practică internaţională, dedicată aniversării de 26 ani de la fondarea Universităţii de Stat din Comrat. Ştiinţă, educaţie, cultură. Chişinău. 2017. 243-245 p.
22. Racu I., Boianţiu C. Cercetarea experimentală a dezvoltării intereselor ocupaţionale la vârsta adolescentă. În cadrul Conferinţei ştiinţifice cu participare internaţională Structura şi dinamica personalităţii umane în epoca globalizării: perspective psiho-socio-pedagogice. Universitatea de Stat Alecu Russo. Bălţi. Facultatea de Ştiinţe ale Educaţiei, Psihologie şi Arte. Catedra de psihologie. 2017. 19-28 p.
23. Reuchlin M. Motivaţia. În Psihologie generală (trad.). Bucureşti: Editura Ştiinţifică, 1999. 482-578 p.
24. Roşca Al. Interesele. În Psihologie generală. Ed a II-a. Editura Didactică şi Pedagogică. Bucureşti. 1976. 63-95 p. 393-399 p.

25. Super E.D. Dezvoltarea carierei. În Davitz J.R., Ball S. (coord.) Psihologia procesului educațional. București: Editura Didactică și Pedagogică. 1978. 461 p.
26. Șchiopu U., Demetrescu R., Zlate M. Dicționar enciclopedic de psihologie. București: Universitatea din București. Facultatea de Istori-Filosofie. Catedra de Psihologie. 1979. 157 p.
27. Tomșa Gh. Orientarea și dezvoltarea carierei la elevi. București: Casa de Editură și Presă Viața Românească. 1999. 98-141 p.
28. Zörgö B. Motivația. În Roșca Al. Psihologie generală. Ediția a II a. București: E.D.P. 1976. 393-394 p.
29. Bruce W.F. Personal Development During Childhood and Adolescence. In Skinner B. F. Educational Psychology. Fourth Edition. 1961. 337-345 p.
30. Burns M.D, David D. Feeling Good: The New Mood Therapy. New York: Avon Books. 1999. 736 p.
31. Holland J.L. Making vocational choices: A theory of careers. Englewood cliffs: Prentice-Hall. 1973. 11-48 p.
32. Racu I., Boiangiu C. Study on occupational interests in teenagers. In Romanian journal of psychological studies. Vol. 5. Issue 1. April-2017. Biannual journal published by Hyperion University. Faculty of Psychology and Educational Sciences. Department of Psychology. Editorial Office: Hyperion University. Faculty of Psychology and Educational Sciences. București. 2017. 47-54 p.
33. Rezler A.G. The jointbuse of the Kuder Preference Record and the Holland Vocational Preference Inventory. Psychology in the Schools. 4. 1967. 82-84 p.
34. Roe A. The psychology of occupations. New Yorg. John Wiley and Sons. 1956. 251-273 p. 292-322 p
35. Super E.D. Perspective on the Meaning and the Value of Work. Cap.1. In vol. Gysbers N.C. & Assoc eds. Designing Careers. San Francisco: Jossey-Bass Publ. 1984. 34 p.
36. Zener T.B. & Schnuelle L. Effects of the Self-Directed Search on high school students. Journal of Counseling Psychology. 23. 1976. 353-359 p.
37. Fraisse P. La psychologie experimentale. Presses Universitaires de France. Paris. 2005. 87-101p.
38. Huteau M. Manuel de psychologie différentielle. Paris: Dunod. 1995. 187 p.
39. Larcebeau S. Intérêts et atitudes. În : BINOP. Nr. Special. Paris. 1963. 31 p.
40. Meili R. Manuel de diagnostic psychologique. Paris: P.U.F. 1964. 15-60 p.
41. Piaget J. Six études de psychologie. Genève: Edition Gonthier. 1967. 182-191 p.
42. Piéron. H. Vocabulaire de la psychologie. III-è. Paris: P.U.F. 1963. 526-530 p.